

Verslag Reiger-inventarisatie Amsterdam 21 oktober 1978

Ondanks de gebrekkige aankondiging (er konden weer geen oproepen worden geplaatst in Mededelingenblad of Bulletin) mogen we van een zeer geslaagde telling spreken, waarbij de deelnemers een grote inzet toonden en beloond werden met waardevolle gegevens. Helaas bleek wederom, dat daadwerkelijke medewerking steeds weer afkomstig is van een handjevol leden, dat toch al op allerlei manieren actief is in de vogelarij. We zijn benieuwd hoeveel van de overige werkgroepleden aan de volgende activiteiten van onze groep zullen deelnemen (als onze oproepen wel tijdig bij alle leden bekend zijn!).

Organisatie, telling en bewerking gegevens.

Dertien waarnemers, die zich vooraf hadden aangemeld gingen op 21 oktober 's morgens rond half negen op pad om een groot deel van de Amsterdamse agglomeratie en de randgebieden daarvan uit te kammen op reigers. Gevraagd was te letten op het uiterlijk van de vogels (indeling volgens instructies in vier klassen, zie vorige verslagen), de activiteit (en tevens de aanwezigheid van sportvissers, e.d.), het al of niet geringd zijn van de vogels, en nauwkeurige opgave van tijd en plaats (op kaart). Afhankelijk van het aantal beschikbare mensen was de stad in stukken verdeeld, waarbij we ons gezien het aantal deelnemers moesten beperken en bijv. de Bijlmermeer niet in het schema opgenomen kon worden. Sommigen bleken een wel erg arbeidsintensief stuk stad te hebben gekregen en iedereen bleek de handen vol te hebben. Na afloop bleek iedereen zich echter best vermaakt te hebben en de gegevens bleken de inspanningen meer dan waard. Bedankt, mensen!

Een deel van de waarnemers was rond 14.00 uur klaar met hun wijk, sommigen waren echter tot in de namiddag bezig (dat wordt volgende keer dus brood mee...). Voorts werden aanvullende gegevens verzameld op 20, 22, en 28 oktober, terwijl bovendien een telling in Artis van 6 november in het geheel werd opgenomen. Dit kon zonder veel bezwaar omdat duidelijk was, dat de verdeling van de reigers over het areaal in deze periode vrij stabiel was: de vogels waren erg plaatstrouw. In overeenstemming met de opzet van het project werd besloten de deelnemers ook zo veel als mogelijk was, de uitwerking van de gegevens te laten doen. Daartoe werd iedereen opgeroepen op 16 november bij Alfred te komen. Tevoren waren door Joop en Henk de van kaartjes voorziene waarnemingen op grote verzammellijsten gezet. Op deze avond bleek driekwart van de tellers aanwezig (en helaas slechts één lid-niet-teller) en werd met hartverwarmend enthousiasme gewerkt. Ondanks het feit, dat er voorlopig alleen nog maar gegevens geschift en gerubriceerd konden worden en alle waarnemingen op een grote kaart moesten worden ingetekend, kortom er voornamelijk duf administratief gewerkt moest worden, was men tegen twaalfen nog vol enthousiasme bezig! Zonder morren, en zelfs met genoegen, werd daarom besloten het, naar gebleken omvangrijke karwei, de volgende maandag middels een tweede werkvond te voltooien.

Voorafgaand aan het samenstellen van tabel-gewijze uitsplitsingen, werd gediscussieerd over wat dan wel de beste aanpak was. Uitvoerig werden mogelijkheden en moeilijkheden besproken. Al spoedig bleek, dat dit op het oog zo simpele karwei toch meer problemen omvatte, dan men voorzien had en het was boeiend om te zien hoe de deelnemer-groep de problemen oploste. Tenslotte zette men zich weloverwogen aan het turven (respektievelijk op kaart intekenen) en ook toen doken onvermoede interpretatie-hindernissen op, die echter alle efficiënt uit de weg geruimd werden. Een leerzaam karwei.

Als "stuntje" had Alfred nog een serie dia's opgezocht, aan de hand waarvan de bekende kleed-indeling van de reigers (I, IIA, IIB en III) getest kon worden. Op de maandagavond was het zover en kreunend doorstonden de slachtoffers de reeks van ruim 30 testbeelden, waarop alle mogelijke reigers in alle mogelijke situaties op skore gebracht konden worden. Het commentaar was niet van de lucht en velen leken uitputting nabij (kamergeleerden hebben het blijkbaar moeilijker dan veld-vogelaars!), maar genoeglijk was het wel en uitermate illustratief voor de herkenningsproblematiek was het zeker ook. De waarnemingsverschillen bleken niet desastreus te zijn en in het algemeen bleek de kwaliteit van de geteste menselijke slachtoffers op dit punt zeer bevredigend (het zal je maar gezegd worden...).

Kortom, het genoeg was geheel aan ieders kant. Na afloop van beide avonden was men het er over eens, dat de motivatie voor het onderzoek, en in het algemeen het kijken naar reigers, nog zelfs toegenomen was. En dus gaan we op de ingeslagen weg voort.

De resultaten.

Het volgende gebied bleek geteld te zijn: begrenzing door: Haarlemmertrekvaart-Ringvaart-Bosrandwer-noordwestelijk deel Legmeerpolder-Nesserlaan-Amstel-Burgemeester Stramanweg-spoorlijk Asd-Utrecht-Weespertrekvaart-Muiderstraatweg-Asd-Rijnkanaal-zuidzijde Marine-eiland-oostelijk havengebied bezuiden het IJ-Gelderse kade-Amstel-Stadhouderskade-Overtoom-Kostverlorenkade-Admiralengracht-Einsteinweg (ziet u het voor u? Zo niet, bewonder onze overzichtskaart die t.z.t. vertoond zal worden).

Volgens ruwe schatting was dit een oppervlak van $\pm 80 \text{ km}^2$ (methode Sandee, nauwkeuriger berekening volgt nog).

De hier weergegeven resultaten kunnen, gezien de haast waarmee dit verhaal opge maakt moest worden, niet meer dan een voorlopige indruk geven. Vooral de vergelijking met toekomstige tellingen lijkt interessant te worden, maar op dit moment kunnen we niet meer dan een aantal totaal-indrukken geven.

Aantallen. Onze vermoedens waren aanzienlijk en zoals bleek niet ten onrechte. In het omschreven gebied werden 339 exemplaren geteld, ofwel 4.25 individu per km^2 . Dat is een hoog gemiddelde en de indruk dat "Groot-Amsterdam" een belangrijk fourageer- annex overwinteringsgebied voor Blauwe Reigers is werd daarmee bevestigd. De verdeling van de vogels over het areaal is nog niet uitgewerkt, maar via de verzamelkaart bleek toch wel, dat deze verrassend was. Zo bleken in de omvangrijke tuinsteden Amstelveen en Buitenveldert veel minder vogels aanwezig dan in Amsterdam-West. Opvallend was bovendien de concentratie van reigers in de randzones van de stedelijke bebouwing, met name langs de bredere singels in dat gebied. Voorts bleken opvallend weinig vogels in het Amsterdamse Bos te verblijven (uitzondering het bekende gebied in de Noordkant) en juist opvallend veel in sommige aangrenzende polders (Middenpolder, oostelijk deel Bovenkerkerpolder), maar weer niet in andere poldergebieden. Op diverse plaatsen werden roestplaats-achtige ("soos") groepjes aangetroffen. Echt in de bebouwde kom fouragerende respectievelijk verblijvende reigers vormden een duidelijke minderheid: slechts 38 exemplaren (10%), verspreid over het hele stadsgebied. In Artis was een duidelijke (ons al bekende) concentratie aanwezig van ruim dertig vogels. In het hele gebied van het Amsterdamse Bos werden door Joop slechts 9 exx. geteld (exklusief ONM en weilanden NM). Zeer opvallend was de reeks langs de Plesmanlaan verblijvende reiger-rij, die duidelijk verband hield met de daar aanwezige sportvisserij: het onmiddellijk hieraan grenzende poldergebied (met aantrekkelijke slootjes) was vrijwel reiger-loos.

Overige resultaten. Van 282 op aktiviteit te beoordelen reigers verbleven er minstens 26 in de omgeving van sportvisserij, zodanig dat dit een duidelijke aanwizing was voor vermoedens van bijvoeding door de hengelaars. De relatie visser-reiger is echter niet altijd duidelijk vast te stellen (bijv. als de vogel niet onmiddellijk naast de visser staat). In werkelijkheid zal het percentage profilerende reigers dan ook zeker hoger liggen. Van invloed hierop is echter ook het moment van de telling: op een zaterdag is de situatie allicht anders dan door de week (vergelijk de aktiviteiten van het abattoir, kippslachterijen, de vrije zaterdag als winkel- of sportdag).

De fourageeraktiviteit levert ook een minimum-waarde, omdat van diverse vogels dit moeilijk vast te stellen is (vgl. sportvisserij; wanneer moet van fourageren gesproken worden, etc.). Toch bleken 120 van de 253 aktief te fourageren en kon noch een verband met de leeftijd van de vogels (geen verschil tussen vogels van verschillende kleedklassen), noch een verandering van het percentage voedselzoekende reigers in de loop van de dag vastgesteld worden. Vergelijking met toekomstige waarnemingen zal ons leren in hoeverre de fourageeraktiviteit in de seizoenen verandert.

De verdeling van de vogels volgens kleedskore was: I (=eerstejaars): 96 exx., IIA (vnl 2e-jaars): 33 exx., IIB (vnl 3e-jaars): 37 exx., III (4e-jaars en ouder): 120 exx. Dit bevestigt ons vermoeden, dat er tegenwoordig aanzienlijk meer adulte

vogels in het stadsgewest verblijven dan enige jaren geleden. De stad is als het ware in "sociale status" gestegen.

Het percentage geringde vogels, dat aanwijzing kan geven over de herkomst van de dieren, was over het gehele gebied, volgens verwachting, 'laag': 25 geringde tegenover 115 ongeringde individuen, d.w.z. 17% van het totaal is geringd. Dit percentage ligt echter aanzienlijk boven het percentage elders in het land, dat in de orde van grootte van 1% ligt; en dat komt allicht door onze ringaktiviteiten in de kolonies in en nabij Amsterdam. Toch blijkt dus, dat de hier verblijvende vogels, misschien wel voor bijna 100%, behoren tot de lokale broedvogelbevolking en echte standvogels zijn. Ze brengen dus hun hele leven in nauw contact met de menselijke samenleving door en zijn daarvan in belangrijke mate afhankelijk.

Voorts bleek ook, dat geringde, volwassen vogels vooral in en rond Amstelveen, het Amsterdamse Bos en in Amsterdam-West werden waargenomen. Dit is goed in overeenstemming met de verwachting, dat deze gebieden gehören tot de fourageergebieden van de populaties, die broeden in het Bos en in Sloten en die een hoog percentage geringde reigers bevatten. In de oostelijke gebieden, de regio van de Oosterpark-Franckendael-Artis vogels, werden in overeenstemming met de voorjaarssituatie praktisch geen geringde reigers waargenomen. Kortom, niet alleen zijn de reigers standvogels, maar de samenhang tussen broed- en fourageergebied lijkt ook buiten de broedtijd ruwweg behouden te blijven.

Op 27 januari a.s. organiseren we de volgende telling en we hopen dan op medewerking van vele VWG-leden (gaarne voorafgaande aanmelding bij ondergetekenden!). Het zal dan interessant zijn na te gaan welke verschuivingen de winter teweeg heeft gebracht. Mogelijk, en ijs en weder dienende, is dan voor sommige door bijvoeding opgefokte reigers het broedseizoen alweer in volle gang en ook dat is in het veld vast te stellen. Hoe dat gebeuren kan, vertellen we dan wel. Doet u ook mee?

Alfred Blok
Joop Buker
Henk Sandee

Met dank aan de volgende tellers: de dames Resi Damhuis en Jetty Blok, en de heren Andriese sr en jr, Martin v.d. Berg, Guus van Duin, Martien Jungcurt, Egon Kraak, Fred Stroeve, J. Walters, Clemens v.s. Wiel en Alfons Vernooij (en bij het uitwerken nog geassisteerd door de heer Rypkema).